

Nakladatelství

Zdánlivě stabilní a snadno kontrolovatelný systém nakladatelství, polygrafického průmyslu a distribuční sítě se komunistickému režimu podařilo vytvořit již v první polovině padesátých let. Pod fasádou nehybnosti, v těžkopádné a politickým hlediskům podřízené struktuře, však od přelomu padesátých a šedesátých let nastupovaly snahy o uvolnění ideologických pout a alespoň částečné uplatnění tržních prvků. Toto úsilí vyvrcholilo v roce 1968 pokusem o ustavení nových organizačních vazeb, které by více odpovídaly realitě i zájmům nakladatelů a knihkupců. Nastupující normalizace však tento slibný náběh zadusila.

■ Dílčí úpravy a reformy nakladatelské a knihkupecké sítě

Od roku 1953 fungoval v Československu nakladatelský systém koncipovaný podle sovětského vzoru. Ten měl teoreticky představovat dokonalý model výroby širokého spektra ideologicky prověřené a vysoce hodnotné knižní tvorby i její bezproblémové masové distribuce. V praxi však záhy začal narážet na problémy ekonomického charakteru, dané zejména tím, že povinnost obchodní sítě národního podniku *Knih*a odebrat knižní produkci v nákladech, jejichž výši neurčoval čtenářský odbyt, ale momentální politické požadavky, vedla k velkému nárůstu knižních zásob. Hospodářský tlak byl příčinou toho, proč se vedení KSČ a státu na přelomu padesátých a šedesátých let – tedy v době, kdy sérií personálních opatření v stěžejních nakladatelstvích i razantními zásahy do edičních plánů opět manifestovalo tvrdost své linie – paradoxně pokusilo i o uvolnění strnulého modelu nakladatelské soustavy.

Vládním usnesením ze dne 25. prosince 1959 bylo s platností k 1. lednu 1960 ustaveno *Sdružení československých nakladatelů* (později působilo pod názvem *Sdružení československých nakladatelů a knižního obchodu*) jako zájmová organizace, jejímž úkolem bylo převzít odpovědnost za výši nákladů a zabránit neúměrným zásobám neprodaných publikací. Při souběžné reorganizaci knižního obchodu převzalo Sdružení velkoobchodní složku dosavadního národního podniku (n. p.) *Knih*a, jejíž maloobchodní síť byla v nově vytvářené správní soustavě podřízena krajským národním výborům. Kromě skladování

a expedice knih mělo Sdružení koordinovat činnost jednotlivých nakladatelství, organizovat propagační akce, analyzovat situaci na knižním trhu, jednat s uměleckými svazy i s partnerským Sdružením podniků polygrafického průmyslu, vydávat odborné publikace a reprezentovat obor v zahraničí.

V březnu 1960 byl při Sdružení zřízen *Československý komitét knižní kultury* za předsednictví Adolfa Hoffmeistra s cílem zvýšit výtvarnou úroveň československé knižní produkce. Ačkoli výkonná moc v řízení oboru zůstala v rukou ministerstva školství a kultury pod direktivou ideologického oddělení ÚV KSČ, vytvářelo Sdružení, vůbec poprvé od roku 1949, legální platformu k partnerským profesním kontaktům.

Do Sdružení se po ústředních nakladatelství postupně začleňovala i nově konstituovaná krajská nakladatelství. Ta od roku 1949 živořila s neujasněným statutem a příležitostnou produkcí jako „neplánující instituce“, a tudíž bez nároku na přiděl papíru a zajištěný odbyt publikací. Podnět k rozvinutí jejich činnosti daly už první decentralizační tendence po roce 1956, kdy byla postupně oživena či založena nakladatelství ve všech krajských městech (Brno,

NÁS ŽIVÉ NEDOSTANOU • JAN KOBLASA - ČESTMÍR KRÁTKÝ • ZKROČENÉ OKTANY • VĚDOMÍ MOŽNOSTÍ • MALÝM VOZEM ZA POLÁRKOU • O MRTVÝCH JEN DOBRÉ • TAKOVÁ HOŘKÁ SMRT • DVĚ TVÁŘE TĚTO HRY • MĚSTO MEZI HORAMI • K SITUACI ČLOVĚKA VE VĚKU STROJE • O KONKRÉTNÍ POEZII • ČTENÍ O KOMPOZICI LITERÁRNÍHO DÍLA • JEDEN VŠECH SRDCÍ V PRAVDĚ SRDCE ZPĚV • ČARODĚJNICE Z BLOIS • OČITÝ SVĚDEK • PEJSKOVY POHÁDKY • POHÁDKY ZE ČTYŘ STUDÁNEK • POHÁDKOVÝ SLOVNÍK • BUBÁCI Z PAMPELIC • KOCOURKOVSKÉ POVÍDAČKY • KOČKA V HOUSLÍCH • Z DÁVNÝCH DOB • MÁŠ, SEDLÁČKU, PĚKNÝ KONĚ • MASOPUST • VÝBUCH • ZÁHADA NAŠEHO STOLETÍ • PRESIDENTŮV VĚZEŇ • ČTYŘI DETEKTIVKY

LIBERECKÉ TISKÁRNŮ, N. P.

**NOVÉ KNIHY
SEVEROČESKÉHO
NAKLADATELSTVÍ
1969**

Nakladatelský leták Severočeského nakladatelství v Liberci, 1969

Hradec Králové, Ostrava, Pardubice, Ústí nad Labem, Plzeň, Liberec, Olomouc, Karlovy Vary, Gottwaldov, České Budějovice). S reorganizací krajského zřízení roku 1960 se existující krajská nakladatelství sloučila do šesti podniků, jejichž zřizovateli se staly krajské národní výbory v Brně, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Ostravě, Plzni a Ústí nad Labem. V každém kraji smělo působit pouze jedno nakladatelství, pro Středočeský kraj však převzal jeho funkci Orbis. Jistou výjimku představoval i Severočeský kraj, kde se díky vysokoškolskému a kulturnímu zázemí ustavilo nakladatelství v Liberci, nikoli v krajském městě Ústí nad Labem. Jediné starší prosperující regionální nakladatelství zůstalo zprvu v Havlíčkově Brodě, ale podřízení východočeskému krajskému národnímu výboru a výměna ředitele jej přivedly k rychlému úpadku, takže se ediční středisko přesunulo do Hradce Králové.

Dne 1. března 1961 vydalo ministerstvo školství a kultury Směrnici pro vydávání neperiodických tiskovin v krajích, která novým podnikům zajistila úřední posvěcení, ovšem v duchu diskriminačně chápaného regionalismu. Ediční náplň krajských nakladatelství se měla soustředit na publikace z regionálních dějin, především historie dělnického hnutí, na beletristická díla soudobých krajových autorů (včetně knih pro děti a mládež, jinak ostře střežených Státním nakladatelstvím dětské knihy) a prací s tematikou příslušného regionu. Zvláštní péče měla být věnována mladým a začínajícím autorům, a to zejména vydáváním sborníků a almanachů.

I když ideologický dohled KSČ nad Sdružením československých nakladatelů a jeho vazby na státní direktivní strukturu zajišťovalo personální obsazení (vedl je člen ÚV KSČ a ředitel Státního nakladatelství politické literatury Květoslav Innemann, tajemníkem byl vedoucí vydavatelského oddělení ministerstva školství a kultury Josef Zíka), bylo Sdružení již po třiletém působení rozpuštěno s odůvodněním, že přesahuje své kompetence. Řízení a koordinaci nakladatelské i vydavatelské činnosti a knižního obchodu převzalo počátkem roku 1965 nově zřízené *Československé ústředí knižní kultury* v čele s ředitelem Josefem Grohmanem, zastávajícím současně funkci náměstka ministra školství a kultury. Z odbytové složky rušeného Sdružení vznikl n. p. Knižní velkoobchod. Ten spolu s krajskými podniky n. p. Kniha vytvořil velkoobchodní i maloobchodní distribuční síť, která bez podstatné změny fungovala až do počátku devadesátých let.

Všechny tituly chystané v jednotlivých nakladatelstvích projednávaly ještě před definitivním zařazením do edičních plánů tzv. námětové komise Československého ústředí knižní kultury, rychle zbytnělého v byrokratický úřad. Problematické tituly četli a připomínkovali rovněž pracovníci ideologického oddělení ÚV KSČ. Teprve poté je povolovala do tisku Hlavní správa tiskového dohledu. Dvojí ideologická kontrola, kterou rukopisy procházely, vyvolávala zejména v průběhu šedesátých let kompetenční spory a averzi mezi aparátem Hlavní správy tiskového dohledu a Československého ústředí knižní kultury.

Nepředvídatelné a často malicherné cenzurní zásahy, odvozované z náhlých změn v politickém hodnocení osob, jevů i událostí, paralyzovaly především dlouhodobé ediční projekty, považované stranickými i státními orgány za prioritní, zejména velká encyklopedická díla.

Nakladatelství, jež teprve z povolených titulů sestavovala ediční plány, představující závazné roční výstupy, se potýkala i s dalšími překážkami, které jim bránily v plnění stanovených úkolů. Nejzávažnější byly komplikace s výrobou knih. Tiskárny, řízené ministerstvem spotřebního průmyslu a orientované na zisk, si vybíraly výhodné zakázky, jakými byly zejména nenáročné vysokonákladové publikace tištěné na rotačkách. S postupným obnovováním zahraničních kontaktů pak dávaly přednost tisku pro export před domácími zákazníky. Společně s papírnami, spadajícími do resortu ministerstva chemického průmyslu a nabízejícími papír podle svých přebytků, tak nerespektovaly požadavky nakladatelství, která potřebovala pro chystané publikace papír určité kvality. Kombinace přísně přidělového systému s počínajícími tržními prvky vedla k neřešitelným problémům, diskutovaným po celá šedesátá léta v nekončících časopiseckých polemikách. Neobnovovaná tiskařská základna navíc stále zřetelněji zaostávala za světovým vývojem, což znesnadňovalo výrobu technicky náročných publikací a u většiny knih prohlubovalo rozpor mezi nápaditou grafickou úpravou a nekvalitním polygrafickým zpracováním. U atypických nebo malonákladových, a tudíž pro tiskárny nelukrativních publikací se tak doba od přijetí rukopisu k vydání knihy prodlužovala z půldruha-roční až tříleté lhůty na čtyři až pět let.

Východiskem pro stanovení nákladů každé chystané knihy byl průzkum knihkupecké poptávky organizovaný Knižním velkoobchodem s desetiměsíčním předstihem před plánovaným vydáním. Navržená výše nákladu byla v průběhu schvalovacího řízení korigována posouzením ideové a politické hodnoty díla. Nepřesné knihkupecké odhady spolu s voluntaristickými, ideologicky motivovanými zásahy dohlížecích orgánů vytvářely na knižním trhu neustálé napětí, pramenící z neuspokojené poptávky po vybraných titulech přeložené beletrie, původní tvorbě oblíbených autorů i po odborných pracích nezátížených aktuálním politickým balastem. Takzvané nedostatkové tituly, které se knihkupačům přidělovaly podle zvláštního klíče bez ohledu na jejich požadavky, tvořily v polovině šedesátých let téměř jednu desetinu celkové knižní produkce. Současně narůstaly neprodejně zásoby titulů, jejichž náklad byl nadhodnocen.

Navzdory svazujícím okolnostem však v první polovině šedesátých let nastal určitý pohyb. Redakční týmy krajských nakladatelství provokoval otkrovaný provincialismus, který je odkazoval do role vyhledavačů talentů pro nakladatelství pražská a zprostředkovatelů zbytkové produkce, k postupnému narušování stávajících omezení. Jejich iniciativa, opírající se o kontakty s regionálními tiskárnami a o tichou podporu některých komunistických funkcionářů,

postupně odbourávala krunýř tematické gesce a opatrně rozšiřovala i autor-
skou základnu. Obdobně ožívala též činnost vydavatelských podniků nekomu-
nistických stran Národní fronty.

Sílící snahy vymanit se ze sevření ideologických direktiv našly od roku
1965 výraz v postupném odklonu od unifikovaných označení nakladatelství,
vytvořených většinou podle vzoru klopotných názvů sovětských. Nová pojme-
nování zprvu odkazovala k tradicím levicového meziválečného umění. Jako
první se roku 1965 přejmenovalo *Krajské nakladatelství v Brně*, které si zvolilo
název *Blok* podle brněnského meziválečného marxistického sdružení. Násle-
dujícího roku převzalo pražské *Státní nakladatelství krásné literatury a umění*
název avantgardního prvorepublikového nakladatelství Jana Fromka *Odeon*.
Další nakladatelství se pak již hlásila k obecné symbolice (například *Krajské*

EDICNÍ PROGRAM 1970	EDICNÍ PROGRAM 1969–1970
<p>Bret Hart / Ztraceni v pustině <i>Osudy chlapce a děvčátka z amerického Západu, kteří se ztratili v prérí.</i></p>	<h1>Zapamatujte si heslo nakladatelství RŮŽE</h1>
<p>Miloš Kosina / Kamarád z Údolí obrů <i>Příběh klukovské party, plný tajuplných událostí a nebezpečí, končící překvapivým rozuzlením.</i></p>	
<p>Eduard Fiker / Bič severozápadu <i>Napínavý román o boji proti bandě všeho schopných lupičů z amerického Severozápadu, zasazený do rámců divoké přírody.</i></p>	<h2>Myslíme na vás</h2> <p>Myslíme na každého, kdo má rád českou knihu, kdo má rád knihu pro radost sobě i druhým, knihu jako dar. Věříme, že z toho, co jsme pro vás připravili, si dobře vyberete</p>
<p><i>V roce 1969 začíná nakladatelství Růže vydávat svůj měsíčník ARCH, který chce přinášet tvorbu autorů vycházejících z české kulturní tradice a zabývat se především tvorbou, jež vzniká mimo Prahu.</i></p>	
<p><i>Eseje — poezie — próza — reminiscence — kritika — glosy</i></p>	
<p><i>Arch</i> <i>se nazývá i nová esejistická editce, jejíž úvodní svazek vyjde v roce 1969.</i></p>	
<p>Josef Palivec / Poezie stále budoucí <i>Eseje vysokého stylu a hluboké důsaznosti s odvážným pohledem na českou poetiku se prolínají se zlomky paměti a zapomenutými básněmi.</i></p>	
<p>1970</p>	
<p>Jarmila Otradicová / Básnický profil Jaroslava Durycha <i>Esej o orchalném zjevu českého písemnictví chce vystihnout především ducha formy Jaroslava Durycha, psychologů díla a výjimečnou senzibilitu autorovu. Prvé vydání u Kunciče rozebráno.</i></p>	
<p>Emanuel Chalupný / František Bílek <i>Jak řekl Otakar Březina: „Bílek má svůj svět.“ Jihočeský jevomen v díle tohoto mystického samotáře nalézá sám sebe. Prvé vydání studio z tábořské pozůstatosti originálního zjevu českého myšlení, Emanuela Chalupného.</i></p>	<p>RŮŽE ČESKÉ BUDĚJOVICE</p>

Nakladatelský leták českobudějovického nakladatelství Růže, 1969

nakladatelství Ostrava se rozhodlo pro označení *Profil*, z *Východočeského krajského nakladatelství* se stal *Kruh*, *Státní nakladatelství dětské knihy* se rozhodlo pro titul *Albatros* a *Státní tělovýchovné nakladatelství* pro pojmenování *Olympia*) či k romantickým a historickým tradicím regionu (*Nakladatelství České Budějovice* začalo fungovat pod názvem *Růže*). Zatímco nakladatelství socialistické a lidové strany využila politického uvolnění roku 1968 k návratu k názvům *Melantrich* a *Vyšehrad*, reagovalo nakladatelství *Svět sovětů* po srpnové okupaci Československa na protisovětské nálady změnou jména na *Lidové nakladatelství*.

V krátkém období Pražského jara roku 1968 odmítli nakladatelé Akční program Československého ústředí knižní kultury jako neobratný pokus o zachování direktivního řízení a v červnu 1968 ustavili s podporou ministerstva kultury a informací, vedeného Miroslavem Galuškou, *Svaz českých nakladatelských, vydavatelských a knihkupeckých podniků*. Na základě dobrovolnosti tak vznikl oborový samosprávný orgán, který disponoval výkonnými pravomocemi. Jeho předsedou se stal šéfredaktor Odeonu Jan Řezáč a ústředním tajemníkem Jan Pilař. Nová instituce se přihlásila jak k poválečnému programu zaniklého Svazu českých knihkupců a nakladatelů, tak k socialistické formě nakladatelského podnikání. Ediční programy ponechala plně v kompetenci jednotlivých nakladatelství a soustředila se především na řešení provozních problémů oboru. Od Československého ústředí knižní kultury, jehož činnost byla zastavena k 1. červenci 1968, převzala klíčovou funkci, tj. rozdělování papíru a polygrafických kapacit. V situaci obrovského převisu poptávky nad nabídkou se jí v jednáních s ekonomickými partnery zhostila úspěšně.

Zapojení knihkupců do Svazu, v němž vytvořili samostatnou sekci, otupilo vyostřené vztahy, které mezi oběma obory tradičně panovaly a které se v šedesátých letech vyhrotily při sporech vedených o výši nákladů a nedostatkové tituly. I když v letech 1968–69 vzniklo několik nakladatelství v Praze (*Horizont*, *Novinář*, *Symposium*) i v regionech (*Dialog* v Mostě, *Vysočina* v Havlíčkově Brodě) a nakladatelskou činnost vyvinuly i některé instituce bez vydavatelského oprávnění, struktura nakladatelské sítě se výrazně nezměnila. Působením komerčních tlaků se však zcela zhroutila tematická omezení edičních profilů. Zřetelně se rozšířilo spektrum beletristických a společenskovědních nakladatelství, mezi nimiž se rozvinula dvacet let neznámá konkurence.

Ovšem již na podzim 1969 se nově konstituující aparát ministerstva kultury, v jehož čele stanul Miloslav Brůžek, a právě zřízeného *Českého úřadu pro tisk a informace* pokusil – zatím neúspěšně – využít Svazu k nátlaku na autocenzurní zásahy do nakladatelských programů. Dlouho připravovaný 1. národní knižní veletrh, který Svaz českých nakladatelských, vydavatelských a knihkupeckých podniků chystal původně jako prezentaci výsledků svého působení, proběhl v březnu 1970 už za spoluúčasti a pod kontrolou normalizovaného Ministerstva kultury České socialistické republiky jako manifestace předností

socialistického nakladatelského podnikání. Dominantní téma veletrhu, jímž byl boj proti komercializaci produkce, připravovalo půdu pro likvidaci Svazu a další mocenské zásahy. Ihned po skončení veletrhu zahájil Karel Boušek, ředitel nově ustaveného odboru knižní kultury ministerstva kultury, drtivou kritikou edičních plánů na rok 1970 a masovými cenzurními zásahy do vydávané produkce frontální útok na nakladatelskou obec. Přetrvávající dlouhé výrobní lhůty i organizační strnulost způsobily, že většina titulů zařazených do edičních plánů bez cenzurního dohledu vůbec nevyšla. Některé však byly dokončeny a běžně se prodávaly ještě na konci roku 1970 a počátkem roku následujícího.

■ Činnost jednotlivých nakladatelství

Utžení politické atmosféry na konci padesátých let demonstroval aparát ÚV KSČ nejvýrazněji mocenskými zásahy v stěžejním nakladatelství ČESKOSLOVENSKÝ SPISOVATEL. Nový ředitel, nakladatelský praktik Jan Pilař, však pohotově zahladil stopy po politických zásazích a zřízením nových edičních řad udržel vnější pestrost nabídky i prestižní postavení podniku ve vydávání původní české literatury.

Nová programová edice *Život kolem nás* (1960–69), která měla reflektovat trendy rozvíjející se socialistické společnosti, střídala uměleckou, kulturní a politickou publicistiku, zejména reportáže, s kratšími prózami a postupně, zvláště ve své malé řadě, soustředila reprezentativní výběr českých a v překladech i slovenských autorů mladší a střední generace (z českých mj. Jan Procházka, Ivan Klíma, Alexandr Kliment, Milan Hendrych, Valja Stýblová, Jan Trefulka, Ludvík Vaculík, Ivan Kříž, Miroslav Holub, Jan Beneš, Milan Kundera, Hana Bělohradská, Alena Vostrá, Josef Nesvadba, Svatopluk Pekárek, Bohumil Hrabal, Milan Uhde, Dušan Hamšík, Hana Prošková, Vladimír Körner, Zdena Salivarová, Milan Nápravník, Petr Chudožilov, Karol Sidon).

Tendence k rozvolňování pevně koncipovaných edic a jejich nahrazování volnými tematickými či žánrovými soubory bez patrné ediční dramaturgie, charakteristické pro Pilařovo nakladatelské působení, zahájila *Malá edice poezie*, která od roku 1961 nahradila tradiční *České básně* a přinášela jak původní současnou básnickou produkci proměnlivých kvalit, tak reedice české básnické klasiky 20. století. Roku 1968 ji doplnila obdobně nevyhraněná edice *Prstýnek*, zatímco básnické novinky soustředilo nakladatelství do edice *Nová poezie* (1968–71), v posledních svazcích postižené likvidací (například *Znamení moci* Jana Zahradníčka). Nečekanou popularitu, provázenou vysokými náklady jednotlivých svazků, získal záhy po založení roku 1960 subskripční *Klub přátel poezie*, zaměřený zejména na živě koncipované a komentované výběry z české a světové básnické klasiky, doplněné jednotlivými sbírkami převážně původní soudobé tvorby. Kmenovou sbírkou původní prózy *Žatva*,

v níž deset let po Škvoreckého Zbabělcích vyšly vrcholné prózy Ladislava Fukse, Milana Kundery a Ludvíka Vaculíka, nahradila v závěru šedesátých let edice *Nová próza* (1967–70). Roku 1964 využilo nakladatelství postupné eroze přísných tematických omezení k založení úspěšné paperbackové edice původní i přeložené oddechové četby *Spirála*.

Řadu vágně koncipovaných vybraných spisů českých autorů 20. století (Václav Lacina, František Langer, František Nechvátal, Antonín Sova, T. Svatopluk) doplnily až ve druhé polovině šedesátých let ucelenější ediční projekty, například Básnické dílo Františka Hrubína (ed. Jiří Brabec), Dílo Františka Halase (edd. Jiří Brabec, F. X. Halas a Ludvík Kundera) a Výbor z díla Karla Teiga (edd. Jiří Brabec, Vratislav Effenberger, Květoslav Chvatík a Robert Kalivoda). Od roku 1961 pokračovalo nakladatelství ve spisech Jaroslava Haška, převzatých ze Státního nakladatelství krásné literatury, a po dlouhé přestávce oživilo nikdy nedokončený soubor spisů Bedřicha Václavka, zahájený v druhé polovině čtyřicátých let v nakladatelství Svoboda.

Teprve paměti Vítězslava Nezvala *Z mého života*, vydané roku 1959 mimo ediční řady, legalizovaly předchozí nesmělé pokusy o memoárové návraty k předválečnému období. Především ve svědectví spisovatelů Heleny Čapkové, Edmonda Konráda, Františka Langra, architekta Karla Honzíka, hudebníka Jiřího Svobody, historika umění V. V. Štecha a nakladatelů Jaroslava Pilze a Otakara Štorcha-Mariena je od roku 1961 soustředila edice *Vzpomínky*. První svazek válečných pamětí Václava Černého *Křik Koruny české* nebyl v roce 1970 již expedován. K naučným sbírkám inklinovala edice *Hry* (1964–68), v níž populární dramatické texty českého repertoáru 20. století od Fráni Šrámka přes Karla Čapka, Voskovce a Wericha až k Milanu Kunderovi a Jiřímu Suchému doplňovala obsáhlá textová i obrazová dokumentace.

Program dvou naučných edičních řad nakladatelství je možné pokládat za barometr přílivu a odlivu dobových ideologických tlaků. Drobnější edici *Otázky a názory* (1956–70) zahájily ještě před Pilařovým příchodem svazčky obsahující sondy do meziválečné umělecké publicistiky i tvorby světových umělců. Brzy je však vystřídaly tezovité poučky marxistických ideologů, jejichž práce v polovině šedesátých let ustoupily problémovým studiím věnovaným otázkám soudobého umění. Rovněž řada *Dílna* (1959–71), koncipovaná zprvu jako edice současné marxistické literární teorie a kritiky, se rozvinula v podnětný soubor původních i přeložených studií (Miroslav Červenka, Zdeněk Kožmín, Zdeněk Mathauser, Jiří Pechar, Jan Mukařovský, Michail Bachtin, Roland Barthes, Roman Ingarden, Claude Lévi-Strauss, György Lukács). Jedny z posledních svazků (Roman Jakobson a Jan Patočka) již nebyly distribuovány. Naučné řady doplňovaly nevýrazné monografie českých a slovenských spisovatelů v edici *Profily* (1960–67).

Ediční nejistoty v Československém spisovateli po nástupu Jana Pilaře využilo nakladatelství MLADÁ FRONTA, jehož šéfredaktorem byl nejprve Čestmír

Vejdělek a v letech 1963–71 Karel Šiktanc. Roku 1961 založilo básnickou edici *Mladé cesty* (redigovali ji Miroslav Červenka, Ivan Diviš, Vladimír Dostál, Miroslav Holub a Jan Řezáč). Ediční řada soustředila výrazné debutanty (Alexandr Kliment, Ivan Wernisch, Petr Kabeš, Jiří Gruša, Zbyněk Hejda, Josef Peterka, Václav Hrabě, Jan Zábřana) a o dva roky později se rozšířila o stejně úspěšnou prozaickou řadu, v níž mimo jiné publikovali Věra Linhartová, Ivan Vyskočil, Vladimír Páral, Josef Vohryzek, Jarmila Mourková, Ladislav Grosman a Václav Havel. Někteří z nich později rozšířili autorskou základnu prozaické edice *Boje* a básnické edice soudobé poezie *Cesty* (redigovali ji střídavě Jiří Brabec, Josef Brukner, Miroslav Červenka, Ivan Diviš, Vladimír Dostál, Miroslav Holub, Oldřich Nouza, Jan Řezáč, Ivan Skála, Jiří Šotola), v níž se uplatnili také Emil Juliš, Jiří Kolář, Jiří Pištora, Oldřich Wenzl a v překladech Bohumily Grögerové a Josefa Hiršala i německá experimentální poezie. Pozoruhodný pokus o spojení nakladatelského časopisu s profesionálním odborným periodikem představoval v roce 1969 sborník *Maketa* (vyšlo jen první a třetí číslo) s příspěvkem k problematice překladatelské a redakční práce.

STÁTNI NAKLADATELSTVÍ KRÁSNÉ LITERATURY, HUDBY A UMĚNÍ, které zkrátilo počátkem roku 1961 s odchodem hudební redakce do nově založeného Státního hudebního vydavatelství (pozdějšího Supraphonu) svůj název na STÁTNI NAKLADATELSTVÍ KRÁSNÉ LITERATURY A UMĚNÍ a o pět let později se přejmenovalo na ODEON, pod vedením šéfredaktora Jana Řezáče trvale kultivovalo českou nakladatelskou scénu vytříbenými a promyšlenými projekty, jimiž kulturní veřejnosti přibližovalo světové literární i výtvarné dědictví s minimální poplatností vládnoucí ideologii. Na pole české literatury 20. století vstupovalo jen výjimečně, leč nepřehlédnutelně. Do *Knihovny klasiků* zařadilo v roce 1962 Spisy S. K. Neumanna a od roku 1965 zahájilo za účasti autora vydávání Sebraných spisů Vladimíra Holana (ed. Vladimír Justl). Starší české autory, v Československém spisovateli opomíjené (Ladislav Klíma, Jan Opolský, Karel Schulz, J. K. Šlejhar, Jiří Weil, Richard Weiner), připomínala beletristická edice *Světová četba*. Z projektu antologií *České literární moderny*, připravovaného od roku 1964 pod redakcí Felixe Vodičky a Jiřího Kotalíka, vyšel jen *Poetismus* (1967, edd. Květoslav Chvatík, Zdeněk Pešat). Kromě specializované edice *Český překlad* přinášely bohemika provázená odbornými studii také edice *Živá díla minulosti*, *Lidové umění slovesné* a interdisciplinární *Paměti, korespondence, dokumenty*.

Obnovené logo nakladatelství Odeon, typografie Karla Teiga, 60. léta

Profil krajských nakladatelství postupně formovaly specifické podmínky v jednotlivých regionech a osobnosti jejich redaktorů i spolupracovníků. KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ V PLZNI (od roku 1965 ZÁPADOČESKÉ NAKLADATELSTVÍ) opíralo lepší část své čin-

nosti o zázemí plzeňských vlastivědných institucí a nikdy nevytvořilo výrazný samostatný ediční program. Na půdě regionu zůstalo též **KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ V OSTRAVĚ** (od roku 1965 **PROFIL**), které však získalo příspěvky významných literárních historiků (Oldřich Králík, Drahomír Šajtar) a k tvorbě současných slezských beletristů (Bohumír Četyna, Jan Drozd, Ludmila Hořká, Vojtěch Martínek, Oldřich Šuleř) připojilo i pokus o docenění zapomínaného prozaika Josefa Kocourka. **KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ V BRNĚ** (od roku 1965 **BLOK**) s výrazným zázemím brněnských autorů (Oldřich Mikulášek, Alois Mikulka, Jan Skácel, debutující Jiří Jirásek, Zuzana Renčová, Pavel Švanda, Zdena Záborská) znejišťovalo rigidní ediční politiku pražského centra jak jednotlivými edičními počiny (pozůstalostní sbírky Františka Halase), tak literárněkritickou edicí *Host do domu*.

Dvě regionální nakladatelství se na sklonku šedesátých let vymkla oktrojovanému edičnímu zaměření. **KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ ČESKÉ BUDEJOVICE** naznačilo své ambice již roku 1964, kdy z názvu vypustilo pejorativně pocitované adjektivum. Koncepční tým **NAKLADATELSTVÍ ČESKÉ BUDEJOVICE** (ředitel Václav Vejsada a redaktori Boris Jachnin, Jan Mareš, Robert Sak, krátce též Věroslav Mertl a výtvarník Jiří Müller) systematicky získával nové autory (Ivan Diviš, Vilém Hejl, Věra Linhartová, Inka Machulková, Sheila Ochová). V duchu další změny na název **RŮŽE** se nakladatelství od roku 1968 zaměřilo na tradiční hodnoty, zejména nevydávané či jen skrovně publikující autory převážně katolické orientace (Karel Bodlák, Jaroslav Durych, Zdeněk Kalista, Jan Kameník, Josef Knap, František Lazecký, Věroslav Mertl, Josef Palivec, Ivan Slavík) i staré německy píšící tvůrce svázané s regionem (Adalbert Stifter). Náročný ediční program kompenzovaly čtenářské sešitové edice *Česká čtyřkorunovka* (později *Česká četba*) a *Statečná srdce* (určená pro mládež).

SEVEROČESKÉ NAKLADATELSTVÍ V LIBERCI doplnilo od roku 1965, kdy se jeho ředitelem stal Ladislav Dvorský, autor knih pro děti a mládež, regionální beletristický program v edici *Sever* (mimo jiné Emil Juliš, Anna Sedlmayerová, Pavel Kraus) edicí původní literatury faktu *Lupa* a zejména výtvarně náročnou edicí knih pro děti *Kaňka* (Zdeněk Adla, Václav Čtvrtek, Ladislav Dvorský, Olga Hejtná, Radovan Krátký, Pavel Šrut). Operativní spojení s libereckými polygrafickými podniky umožnilo nakladatelství v roce 1969 pohotově vydat atraktivní politickou reportáž Vladimíra Škutiny *Prezidentův vězeň*.

Rovněž nová regionální nakladatelství, založená na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, naznačila v realizovaném zlomku edičního programu schopnost získat a vydat novinky české tvorby různých žánrů. Mostecké nakladatelství **DIALOG** vydalo v edici *Křížovanka* (redigoval ji Emil Juliš) novou sbírku Jiřího Koláře (*Návod k upotřebení*, 1969). Josef Čábela, který roku 1969 nakrátko obnovil pod názvem **VYSOČINA** nakladatelství v Havlíčkově Brodě, stačil připravit některé z ústředních nakladatelství o bestseller Miloslava Švandrlíka *Černí baroni aneb Válčili jsme za Čepičky* (1969).